

Бондаренко Неллі Володимирівна,

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу навчання
української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ШКІЛЬНОЇ МОВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Попри розмагнічене ставлення частини українців державна мова як одвічна константа употужнює і зміцнює свої позиції. Українська мова здійснила стрімкий прорив у середовище комп'ютерних комунікацій, інформаційних технологій, соцмереж, міжмовних інтерфейсів. Українськомовність стає маркером інтелегентних освічених особистостей. Водночас у контексті сучасних викликів постала потреба змінити акценти в методології освіти і вивести на чільне місце державну мову [5]. Немонолітність нації, неоднаковість українців, різнобачення шляхів розвитку держави, діаметральні розбіжності у ставленні до України та її незалежності, державної мови, Революції Гідності, неодностайність щодо унітарності чи федеративного устрою держави зумовлені багатьма чинниками. Основні з-поміж них — національний, освітній, ментальний. з огляду на це актуалізується потреба в розробленні ґрунтовної державницької філософії й методології освіти загалом і мовної зокрема [6, с. 10].

Бездоганно володіти державною мовою — спільна відповідальність українців. Адже так заведено в євроспільноті, куди рішуче прямує Україна. Нинішнє реформування шкільної мовної освіти в Україні передбачає інвентаризацію освітньої системи щодо відповідності світовим і європейським стандартам, вивчення й імплементацію досвіду найуспішніших країн, пошук оптимального співвідношення між сформованими національними традиціями і сучасними тенденціями, зумовленими євроінтеграцією і входженням у світовий освітній простір. Останні пов'язані з проєктуванням новітньої філософії освіти й увідповідненням

вітчизняної педагогічної системи загальносвітовим тенденціям розвитку; сучасним трактуванням грамотності, модернізацією категорійного поля й упорядкуванням терміносистеми; розвитком найзапитаніших навичок XXI століття, формуванням життєво важливих компетентностей; розбудовою багатовекторного інноваційного освітнього простору. Система опанування державної мови має употужнити інформаційний, пізнавальний, комунікаційний, світоглядний та ціннісний потенціал.

Проаналізувавши цінний досвід закордоння у розбудові освітньої системи крізь призму українських реформ, ми визначили **треди сучасної освіти**, у рiчницi яких розвиваються найуспiшнiшi освiтнi системи [3]. Вони сфокусованi на тому, щоб: досліджувати й інтегрувати найкраще; розвивати критичне мислення; максимально персоналізувати (індивідуалізувати) навчання залежно від зацікавлень, здібностей і досягнень здобувачів освіти; інтегрувати навчання на основі міждисциплінарності, залучення глибоких і різнобічних міжпредметних зв'язків; впроваджувати освітні інновації й нові формати освіти; здійснювати її діджиталізацію, ціннісне навчання й виховання; вчити через гру; розвивати емоційний інтелект; залучати здобувачів освіти до вирішення реальних екологічних проблем; реформувати систему вдосконалення кваліфікації педагогів; заохочувати їх ставати учителями-дослідниками. Якісна мовна освіта, як цілісна лінгводидактична система, має ґрунтуватися на **текстоцентризмі вивчення української мови** [2] та **інноваційних підходах**, які увібрав **компетентнісний**. Компетентнізація вітчизняної освіти здійснюється на основі визначених у Законі України «Про освіту» 11-ти груп ключових компетентностей. Акцентованість універсальних компетентностей, попри потребу в переосмисленні ролі знань у їх становленні й конкретизації такої наскрізної компетентності як *вільне володіння державною мовою*, за адекватної реалізації дадуть змогу гарантувати всебічний розвиток запрограмованої на успіх особистості та якість євроінтеграційних процесів в освіті [1].

Ефективні шляхи формування життєво важливих ключових компетентностей здобувачів освіти засобами предмета «Українська мова» пропонують Н. Бондаренко і С. Косянчук [4]. Науковцями створено компетентнісну матрицю, яку реалізовано у проєкті підручника. Усі 11 груп компетентностей імплементуються в зміст навчальної книжки через цікаві різнопроблемні тексти широкого

спектру тематики, багата інфраструктура роботи з якими задає сценарії їх формування.

Більшість світових експертів у галузі освіти одноставні в тому, що основні з-поміж навичок XXI століття, які необхідно розвивати в учнів, — це **креативність, критичне мислення; здатність вирішувати складні проблемні завдання, приймати оптимальні рішення; комунікаційні навички, вміння ефективно вести перемовини; командна співпраця** (спроможність скоординовано взаємодіяти в команді для досягнення спільної мети); **інноваційність** (готовність пропонувати нове); **практико орієнтоване винахідництво; інформаційна та медіаграмотність** (здатність працювати з інформацією); **емоційний інтелект, фізичне і психічне здоров'я**. До них слушно додають такі життєві й соціальні навички як **адаптивність, пластичність, ініціативність, самостійність, відповідальність, лідерство** [3]. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Н. В. Компетентнізація шкільної освіти: українська версія. *Science and society. Proceedings of the 13th International conference (July 19, 2019)* Hamilton, Canada, 19 липня 2019 р., с. Hamilton, Canada. С. 124–135.
2. Бондаренко Н. В. Текстодцентрична система вивчення державної мови: теоретичний і практичний аспекти. *Державотворча й об'єднувальна функції української мови* : матер. Міжнар. наук.-метод. семінару. Ужгород, 2009. С. 143–153.
3. Бондаренко Н. В. Українська нова школа у контексті світових трендів освіти. *Матеріали VII Міжнародної наукової конференції «Science progress in European countries: new concepts and modern solutions»* (м. Штутгарт, Федеративна Республіка Німеччина, 31 травня 2019 р.). С. 304–316.
4. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Розвиток життєвих компетентностей старшокласників засобами підручника української мови. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. праць. Київ: Педагогічна думка, 2018. Вип. 21. С. 44–56.
5. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 21. Ст. 81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2704-19>
6. Ярошенко В. Чи всі ми, українці, однакові? Коротко, моя відповідь: звісно, ні! *День*. 2018. 6–7 квіт. № 61–62. С. 10–11.